

Димчо Дебелянов
ЛИРИКА, ПРОЗА, ПИСМА

БЪЛГАРСКА ИСТОРИЯ

© Димчо Дебелянов, *автор*

© Антон Оруц, *съставител*

© Николема Карайончева, *графично оформление и корица*

„БИ 93“ ООД
София, 2018 г.

ISBN: 978-619-91076-0-7

Димчо Дебелянов
ЛИРИКА, ПРОЗА, ПИСМА

София
2018

СЪДЪРЖАНИЕ

ЛИРИКА..... 9

АНТОЛОГИЧНИ СТРАНИЦИ

Черна песен.....	10
Отминалата.....	11
Лъст.....	12
Светъл спомен.....	13
Nevermore.....	14
Спи грагът.....	15
Пловдив.....	16
Жертвоприношение.....	17

СКРИТИ ВОПЛИ

Нощ към Солун.....	18
Прииждат, връщат се.....	20
Старият бивак.....	21
Тиха победа.....	23
Един убит.....	25
Сиротна песен.....	26

ЕЛЕГИИ

Ти смътно се мяркаш.....	27
Да се завърнеш в бащината къща.....	28
Помниш ли, помниш ли тихия дговор.....	29
Аз искам да те помня все така.....	30
Легенда за разблудната царкиня.....	31

Посвещение	38
Отгих	41
Аз знам, че когато се нявга пробуди	42
Непозната	43
Сън	44
Сънят на героя	45
Разяжда гърдите ми кървава рана	46
Ела и дай ми своята радост ясна	47
Не!	48
Пак насън видях те аз	49
Защо?	50
Аз горд напуснах твоята мирна стряха	51
Предчувствие	52
Завещание	53

ХУМОР И САТИРА

Криза	55
Разговор в кръчмата	56
На себе си	57
Изповед	58
Бохемски нощи	59
От фронта	62

ПРОЗА

Разсеян разказ	65
„?!:... (Хумористичен разказ за препинателните знаци).....	66
Паяжина (Безобидни граскулки)	69
Без да искаш – да заспиш (Декемврийски монолог)	72

Хроника	74
Острова на блажените	77
L'irréparable	79
Около една стара песен	82
Китайски разказ	86
Приказка	89

РЕЦЕНЗИИ

„Пог гръма на победите“	92
„Съвременна мисъл“,	95
(До една непозната)	97
Прощаване с Яворов	99
Последният хайдутин	101
Страници из военния бележник	104

ПИСМА

До Иванка Дерменджийска	
I – 15.XII.1908 г., София	110
IV – февруари 1909 г., София	112
VIII – 11 март 1909 г., София	114
XV – 1909 г., София	115
XXIII – 12 септември 1909 г., София	117
LVII – 12 септември 1910 г., София	119
LVIII – 28 септември 1910 г., София	122

До Кирил Христов

I	124
---------	-----

До Гео Милев

I – София, 28. I. 1915 г. 125

II – София, 3. II. 1915 г. 126

До Мери Камарашева

I 127

II 128

V – София, 15. VIII. 1908 130

VI – София, 29. VIII. 1908 132

XIII – София, 27. V. 1910 см. см. 133

XVII – София, 23. IX. 1910 г. 138

XVIII – 27. IX. 10 г. 139

XX – Цариброд, 7/20. I. 1911 г. 140

XXIV – София, 4. X. 1911 г. 141

XXXIX – 7. XII. 1914 143

XLIV 145

До сестрата му Мария и съпруга ѝ Петър Григоров

IV 147

XXXVII – 30. IX. 1915 148

XLI – 29. I. 1916 149

XLII [Първа половина на февруари 1916] 150

ЛИРИКА

Аз искам да те помня все така:
Бездомна, безнадеждна и унила,
в ръка ми втлепа тламнала ръка и
до сърце ми скърбен лик склонила.

Из „Аз искам да те помня все така“

АНТОЛОГИЧНИ СТРАНИЦИ

Черна песен

Аз умирам и светло се раждам –
разнолика, нестройна душа,
през деня неуморно изграждам,
през нощта без пощада руша.

Призова ли дни светло-смирени,
гръмват бури над тъмно море,
а подиря ли буря – край мене
всеки вопъл и ропот замре.

За зора огнеструйна копнея,
а слепи ме с лъчите си тя,
в пролетта като в есен аз крея,
в есента като в пролет цъфтя.

На безстрастното време в неспира
гасне мълком живот неживян,
и плачът ми за пристан умира
низ велика пустиня развян.

Отмината

На младостта ѝ белите цветя
не бяха вечерна тъга познали
и с тях окитена вървеше тя
да буди радост в чуждите печали;
в очите ѝ на пламенни възторзи
разискряха се пламен рой звезди
и жаждаха милувки двете рози
напълнили връх нейните гърди.

Тя в златолунна нощ ме позова
на празник, на безименни наслади,
но неразбрала грешните слова,
душата девствена се не обади,
че спяха в нея, първи сън заспали,
на младостта ми белите цветя –

а днес по нея всеки поглед жали,
че те цъфтят, ала повехна тя...

Лъст

При всяка извивка неволна
на моя стремителен път,
пресрещаш ме хищно-разголена
с цветята на своята плът.

Почивка за пътници морни,
за бодри – коварна вълна,
в скрижалите твои разтворени
аз гибел прочитам, жена!

Властта ти на демони власт е,
в гласа ти заплаха трепти,
че в сока на светло причастие
отрова си капнала ти.

Венците на пролети китни
ще свехнат, насипани с прах,
а с тях и мечтите, покитени
в раздола на смъртния грях.

Светъл спомен

Светлий спомен за теб е като книга любима –
денонощно пред мен е разтворена тя...
Аз съм вечно в лъчи, аз съм вечно в цветя,
спял за тъмната нощ и злокобната зима.

Всеки ред буди в мен непознати мечти,
на безбройни слънца грей ме трепетът златен,
ти се носиш над мен като лъх ароматен
и сърцето ти в бял до сърце ми трепти.

И живеем в страни, чийто мир не смущава
ни суетна мъгла, ни гнетяща печал;
любовта ни е чист, непомътен кристал
и със звездни венци вечността ни венчава.

Там летим и цъфтим сред цветята – цветя;
окрилени души нивга страх не обзима...
Светлий спомен за теб е като книга любима,
– денонощно пред мен е разтворена тя...

Nevermore

Пропастни вечни дялят те от мене,
зная, че ти си безкрайно далеч,
но пак като лъч след вековно затмение,
чакам да гойдеш... Ще гойдеш ли?

– Никога веч!

Рано пробуден, с тъги непросветни,
вливам аз погледи в мрака далеч
и с клетви и жал, безумешно преплетени,
чакам да съмне... Ще съмне ли?

– Никога веч!

Мойте градини Неволята черна
с пресни засипа. Те гремят далеч,
а химни и смях в полунощ обезвѐрена
чакам да трепнат!... Ще трепнат ли?

– Никога веч!

Сни градът

Сни градът в безшумните тъми.
На нощта неверна верен син,
бродя аз. – бездомен и самин –
а гъждът, ръми, ръми, ръми...

Трепнали край черните стени,
стъпките размерено кънтят
и след мен невидими вървят
жалби за преминалите дни.

Образът на милоото дете,
нявга озарило моя праг,
в спомена възкръсва – чист и драг –
и скръбта расте, расте, расте...

Тя дойде – дете – с пробуден жар,
с пламенна усмивка на уста,
но възжаждал вечна красота,
аз отвъргнах тленния ѝ дар.

Пловдив

Как бяха скръбни моите детски дни!
О, колко много сълзи спотаени!
Тук първи път се моя взор стъмни
и безпощадна буря сви над мене.

Тук първи път чух възглас: – престани:
да вярваш и да дириш – забранен е
на любовта плодът – и в зли страни
мечтите ти навек ще бъдат пленни.

И днес аз бродя в тоя скръбен град –
едничък дом на мойта скръб бездомна –
аз бродя за утехата нерад –

и кат загубен в пустошта огромна.
И толкоз черни мисли ми тежат,
че аз не искам нищо да си спомна.

Жъртвоприношение

В зори разискрен, брачният пир угасна
на морна вечер в тихите вълни,
и над сърца ни бог на жажда властна
крила широки властно наклони.

И мълком влезли в сънните покои,
де други пир ни готвеше нощта,
сами свалихме ний венците свои
и смутно спряхме – жаг и нагота!

Той, властен и весталка да прелъсти,
пристъпи – и не сетих аз кога
вля сладък пламък в самите ми пръсти,
впил в огнен обръч моята снага.

Аз чух възторжни устни да се вливат
по моите бели свежи колена,
и вопли пламенни да ме заливат
като вълната – пламенна вълна.

И в буйни пожеланье взор извила,
в кръвта си чула химна да звучи,
аз паднах нежна – и със сетна сила
протегнах устни и закрих очи.

Когато сепнах клепки уморени,
по устните ми лепнеше нектар,
и бледен дим се виеше над мене,
като над новоосветен олтар.

СКРИТИ ВОПЛИ

Нощ към Солун

Пак тъй жадувана нощта се върна
и с майчин шепот и милувки свежи
съзва на отгих морните войници
и жалбите им с кротък здрач замрежи.

Загълхна Удово, където много
стоманни сили през деня кънтеха,
снегът на север почерня безмълвно
и сънищата зvezден път поеха.

И в схлупената, обгорена хижа –
чер знак на лихата стихия бранна –
ний гвама с него пак укрихме свойта
умора, в служба на гълга набрана.

Но край огнището у нас отново
припламна жаждата неутолима –
да си възвърнем с виното и мрака
това, що властно ни денят отнима.

И загрубелите ръце не спряха
да пълнят чашите – налей! наздраве! –
годето яснолик възторг в сърца ни
последен тъмен вопъл не сподави.

Поде се сплетен разговор, когато
отекват скъпи тайни гласовете
и в всеки девствен въздъх на гушата
сълза от светла скръб проляна свети.

Той спомни нявгашна любов в Женева,
аз – своя бурен и отвъргнат полет,
а после писахме... „мисли за мене“
... „не спомняй нашата далечна пролет!“

Когато той задряма, аз възлязох
на хълма над стаените землянки
и дълго слушах Варгар да нашепва
на милосърдните среднощни сянки

за тъмнините на нощта вековна,
за бликналия ден в тоз край неволен
и за настръхналата бърза среща
на двата вражи вихъра пред Солун...

с. Д., февруари 1916 г.

Прииждат, връщат се...

*Dis-moi, dis-moi guérrirai-je
De ce qui est dans mon coeur..*

Francis Jammes

Прииждат, връщат се, шумят като разлените вълни
на възбунено море, пияно от несдръжната си мощ –
под тежките им стъпки сякаш морната земя звъни,
тук всеки ден е ден без отдих, безсънна – всяка нощ.

Кои са те? – Безименни – и ти безимен между тях
потъвааш в жалбите им глъхнали и в грубите им веселби –
и чакаш примирено празника на кървавия смях,
когато и над твоя свят съдбата мрак ще протръби.

И как е странно в грохота на моя вихър лух,
всички са един и всеки все пак – сам,
да си припомниш, да пришъпнеш някой плачещ стих
из кротките елегии на Francis Jammes.

22 февруари 1916 г. Към Солун